«БАГАТО ГАЛАСУ ДАРЕМНО»
ПЕРЕКЛАД АБРАМА ГОЗЕНПУДА

***** Текст подається за радіопостановкою Національного академічного драматичного театру імені Івана Франка. Режисер-постановник: Віктор Добровольський***

ДІЯ ПЕРША
СЦЕНА 1

Леонато Я довідався з цього листа, що дон Педро Арагонський прибуде сьогодні вночі до Мессіни.

Гонець Він зовсім недалеко. Я лишив його за три милі звідси.

Беатріче Скажіть, будь ласка, чи повернувся з війни синьйор Довжелезна Шпага?

Гонець Я не знаю нікого під цим ім'ям, синьйоро. У нашому війську такої людини не було.

Леонато Про кого ти питаєш, племінниче?

Геро Кузина має на увазі синьйора Бенедікта з Падуї.

Гонець О, він повернувся. І як завжди такий веселий.

Беатріче Скажіть, а чи багатьох він повбивав і з'їв на цій війні? Певніше, скількох він убив? Адже я зобов'язалася з'їсти все, що він уб'є.

Леонато Далебі, племінниче, ти вже надто безжальна до синьйора Бенедікта. Але я певний, що він дійде з тобою згоди.

Гонець Він добре нам прислужився під час війни, синьйоро.

Беатріче Мабуть, у вас були лежалі харчі. І він вам прислужився, упоравшись з ними. Він таки справжній герой серед ненажер. І шлунок у нього чудовий.

Гонець Він чудовий вояк, синьйоро.

Беатріче Чудовий вояк з жінками. А з мужчиною?

Гонець Мужчина – з мужчиною. Вояк – з вояком. І до того ж сповнений істинних чеснот.

Беатріче Просто таки начинений ними. А з ким він тепер товаришує? Адже у нього щомісяця новий побратим?

Гонець Хіба ж це може бути?

Беатріче Ще й як може. Його вірність нагадує модного капелюха: весь час переходить з однієї болванки на іншу.

Гонець Я бачу, синьйоро, цей пан не записаний в книгу ваших улюбленців.

Беатріче Ні, був би він там, я спалила б усю бібліотеку. Але я знову запитую вас: з ким він товаришує? Невже знайшовся такий молодий гульвіса, який ладен помандрувати з ним у пекло?

Гонець Він буває найчастіше в товаристві благородного Клавдіо.

Беатріче О, Боже, він гірший від найгіршої хвороби. Він пристає до людини, немов чума, і той, до кого він прилипне, одразу втрачає розум. Боже, допоможи благородному Клавдіо. Коли він захворів на Бенедікта, лікування коштуватиме йому тисячу фунтів.

Гонець Наближається Дон Педро.

Дон Педро Любий синьйор Леонато, ви вийшли на зустріч власним турботам. Звичаї світу наказують уникати марних турбот, а ви їх самі шукаєте.

Леонато Ніколи турботи не відвідували мого дому в особі вашої ясновельможності. Коли зникають турботи – надходить спокій. Та коли ви лишаєте мою господу – зникає щастя, і лишається сум.

Дон Педро Ви надто легко завдаєте собі на плечі тягар турбот. Коли не помиляюсь, це ваша дочка.

Леонато Принаймні, її матір переконувала мене в цьому.

Бенедікт Синьйоре Леонато, хіба ви мали сумніви, що ставили їй подібні запитання?

Леонато Ні, синьйоре Бенедікте, адже ви в той час були хлопчиком.

Дон Педро Безсумнівно, ця дівчина – дочка свого батька. Бажаю вам щастя. Ви – справжній портрет свого шановного батька.

Бенедікт Хоч синьйор Леонато її батько, і хоч вони справді дуже схожі між собою, вона, напевно, не схотіла б мати на своїх плечах його голову навіть за скарби всієї Мессіни.

Беатріче Дивуюсь, як вам не остогидне весь час базікати, синьйор Бенедікт. Адже на вас ніхто не звертає уваги.

Бенедікт Як, моя люба насмішкувата синьйоро, ви ще живі?

Беатріче Хіба може насмішка померти, коли в неї є така поживна страва, як синьйор Бенедікт? Навіть ввічливість стає насмішкуватою, коли вас побачить.

Бенедікт В такому разі ввічливість – зрадниця. Але справді в мене закохані всі жінки, крім вас. І, одверто кажучи, серце моє стискається на саму думку, що в мене таке жорстоке серце, адже я не люблю жодної з них.

Беатріче Яке щастя для цих жінок! Інакше вони мали б найжахливішого коханця.

Бенедікт Дякуючи Богові, кров моя холодна, в цьому ми подібні одне до одного. Для мене приємніше чути, як бреше собака на гав, аніж чути, як чоловік освічується мені в коханні.

Бенедікт Нехай Господь Бог зміцнить вас у таких думках. Це врятує обличчя багатьох джентльменів від ваших пазурів.

Беатріче Таке обличчя, як ваше, не може погіршати від пазурів.

Бенедікт Вам би навчати папуг лаятися, синьйора.

Беатріче Птах, що навчався б у мене мови, був би кращий за тварину, подібну до вас.

Бенедікт От коли б мій кінь володів моторністю вашого язика та його невтомністю. Провадьте далі в ім'я Боже, я скінчив.

Беатріче Ви завжди закінчуєте конячими дотепами. Я з вами давно знайома.

Дон Педро Ну, то все гаразд, Леонато. Синьйоре Клавдіо і синьйор Бенедікт, мій любий друг Леонато запрошує всіх нас до себе. Я попередив його, що ми маємо тут пробути цілий місяць, але він сердечно бажає, щоб якісь обставини затримали нас іще довше. Я готовий присягнутися, що це щиросердість, а не лицемірство.

Леонато Я присягнусь, ваша ясновельможність, що ви присяглись не марно. Дозвольте вітати і вас, вашу вельможність. Коли ви знову примирилися з принцом, вашим братом, - я готовий вам слугувати.

Дон Жуан Дякую. Я не майстр на бучні слова, але дякую.

Леонато Чи зволить ваша ясновельможність увійти першими?

Дон Педро Вашу руку, Леонато; ми підемо разом.

Клавдіо Бенедікте, чи помітив ти дочку синьйора Леонато?

Бенедікт Я не помітив її, бо не робив поміток, але я бачив її.

Клавдіо Хіба ж це не скромна дівчина?

Бенедікт Ви збираєтесь купувати її, що так розпитуєте?

Клавдіо Невже є в світі ціна такій коштовності?

Бенедікт Та ще б так, навіть футляр для неї знайдеться. Проте ви говорите серйозно, чи так собі, плещете язиком? Ну скажіть мені, в якому тоні ви співаєте, щоб я від вас не відстав.

Клавдіо Мої очі не зустрічали досі чарівнішої жінки.

Бенедікт Хоч я дивлюсь на світ без окулярів, проте нічого такого не бачу. Але кузина її – ух, якби в ній не сидів сатана – так була б краще від неї в такій мірі, в якій початок травня краще від кінця грудня. Ви маєте намір з нею одружитись?

Клавдіо Коли б я присягнув не одружуватись, то не додержав би слова, побачивши Геро.

Бенедікт Ось воно куди зайшло. Невже в світі немає жодної людини, що могла б носити капелюха, не викликаючи при цьому підозрілих думок? Невже мені по вік не бачити шістдесятирічного парубка? Нехай і так. Якщо тобі до смаку ярмо, одягни його на шию і зітхай під час усіх святкових днів. Дон Педро.

Дон Педро Які таємниці вас тут затримали? Чого не пішли ви разом з Леонато?

Бенедікт Ваша вельможність, звеліть мені говорити, прошу вас.

Дон Педро Наказую тобі владою державця.

Бенедікт Ви чуєте, графе Клавдіо? Я можу зберегти таємницю немов без'язикий, і ви повинні це ствердити, але владою державця, – візьміть до уваги, – владою державця. Він закоханий! В кого? Це знов таки запитує ваша вельможність. Візьміть до уваги, яка швидка відповідь: у Геро, Леонатову дочку.

Клавдіо Коли це справді так, то це сказано вірно.

Бенедікт Це не мов у старій казці, мій пане: воно не так, та й не було так, і боронь Боже, щоб сталося так.

Клавдіо Коли моя пристрасть не зміниться, боронь Боже, щоб трапилось інакше.

Дон Педро Амінь, коли ви її кохаєте. Ця дівчина гідна поваги.

Клавдіо Ви кажете, теж, щоб мене спіймати володарю.

Дон Педро Запевняю вас, я кажу те, що думаю.

Бенедікт І я двічі запевняю і присягаюсь, мій пане, що теж кажу те, що думаю.

Клавдіо Що я її люблю – це я відчуваю.

Дон Педро Що вона гідна цього – я знаю.

Бенедікт Проте я не відчуваю, за що її треба кохати, і зовсім не знаю, чому вона гідна цього. Цього переконання і вогонь не знищить. Я помру за нього і на вогнищі.

Дон Педро Ти запеклий єретик, коли йдеться про жіноцтво.

Клавдіо І він напружує всі сили, щоб вистояти непорушно.

Бенедікт Жінка зачала мене – за це їй подяка; вона вигодувала мене – складаю їй подяку найніжнішу; але щоб у мене на лобі сюрмили роги – дякую красненько. Замість ображати якусь одну жінку недовір'ям, краще я не

буду вірити всім. І ось висновок: щоб позбутися всіх інших небезпек, я ніколи не одружуся.

Дон Педро Сподіваюсь дожити до тієї години, коли ти змарнієш від кохання.

Бенедікт Від гніву, від хвороби, від голоду, ваша вельможність, але не від кохання. Пропоную: коли я від кохання змарнію і зблідну настільки, що навіть вино не поверне мого рум'янцю, – виколіть мені очі та замість сліпого Купідона повісте як вивіску над дверима, що ведуть до будинку розпустити.

Дон Педро Не забувай, друже, коли ти відступишся від своїх слів, тобі не уникнути глуму.

Бенедікт Тоді повісьте мене, як кота в глечику, і стріляйте в мене. Хто поцілить, потисніть тому руку і назовіть його влучним стрільцем.

Дон Педро Гаразд, усе покаже час. Час до ярма привчить і бугая.

Бенедікт Бугая? Може. Проте, коли розважливий Бенедік привчиться, пересаджуйте роги бугая мені на лоба. Намалюйте мій портрет і великими літрами на зразок тих, якими пишуть об'яви: «Тут можна найняти добру коняку», підпишіть під моїм зображенням: «Тут можна побачити жонатого Бенедікта».

Клавдіо Тоді ти почнеш, мабуть, колоти рогами.

Дон Педро Коли Купідон не витратив усіх своїх стріл, ти ще зазнаєш цього струсу.

Бенедікт Швидше станеться землетрус.

Дон Педро Усе покаже час. А поки що, мій любий Бенедікте, піди до Леонато, вітай його від мого імені і перекажи, що я буду в нього вечеряти, адже він так до цього готується.

Бенедікт Виконати такий наказ я зможу.

Клавдіо Я вас прошу, мені явити ласку.

Дон Педро Моя любов тобі належатиме, знай.

Скажи, в чім річ і ти побачиш.

Щиро твоє я буду щастя будувать.

Клавдіо Державцю мій,

Є в Леонато син?

Дон Педро Ні, спадкоємиця єдина тільки – Геро.

Ти закохався, Клавдіо.

Клавдіо Мій пане,

На початку походу військового
Її побачив я солдатським оком,
А в нього є чимало інших справ,
Та й ніжність не переросла в кохання.
Я повернувся, і бойові думки із серця зникли,
І його лишили для ніжних і ясних бажань любовних.
І я збагнув красу привабну Геро.
А полюбив її я перед тим.

Дон Педро Я бачу, ти насправді закохався,
Бо можна книгу скласти з слів твоїх.
Кохаєш Геро ти.
Обожнюй навіть.
Я з нею розмовлятиму і з батьком,
І ти її здобудеш.
Чи для цього мені ти виклав всю промову пишну?

Клавдіо Знайшли ви ніжні ліки для кохання.
Мою хворобу зрозуміли ви.
І щоб чуття вам не здалось раптовим,
Його я виклав у промові довгій.

Дон Педро Вузенькій річці зайвий міст широкий.
Найвищий дар – здобути необхідне.
Все добре, що згодиться: ти кохаєш,
І я для тебе приготую ліки.
У нас вночі сьогодні пишний бенкет.
На нього я у машкарі піду.
Як Клавдіо я розмовлятиму із Геро,
Я покладу їй в груди власне серце,
Візьму в полон її чутливий слух могутнім запалом
Визнань любовних.
А потім і до батька підійду.
Вона тобі належатиме, – знай.

СЦЕНА 3

Дон Жуан Мій сум відповідає надмірності причин, що його зумовили; а через цей мій сум немає міри.

Конрад Варто було б прислухатись до голосу розважливості.

Дон Жуан А коли б я прислухався, яка мені з того користь?

Конрад Коли б він не одразу заспокоював ваш сум, то принаймні надав би вам терпіння.

Дон Жуан Я дивуюсь, як ти, що народився (за власним твердженням) під Сузір'ям Сатурна, пропонуєш моральні засоби проти смертельної хвороби. Я не можу вдавати з себе іншу людину. Я сумую, коли для цього є підстави, і не сміюсь, прислухаючись до людських дотепів. Я прагну їсти за наказом власного шлунку і не зважаю на чужий апетит. Я лягаю спати, коли схочу, а до інших людей мені немає діла. Я сміюсь, коли мені весело, хоч іншому в цей час і не смішно.

Конрад Проте ви не можете повнотою виявити свою вдачу, доки не досягли незалежності. Довгий час вас і вашого брата розділяла сварка, і він лише недавно помирився з вами. Якщо ви хочете зміцнити його прихильність, ви повинні підтримувати ясну погоду. Це ваш клопіт, коли ви збираєтесь мати добрий урожай.

Дон Жуан Краще бути реп’яхом під тином, аніж трояндою в садку його прихильності. Присягаюсь власною кров'ю, що далеко краще бути всіма зневажним, аніж запобігти чужої любові. Коли ніхто не може назвати мене щиро чесною людиною, нехай я буду принаймні одвертим негідником. Мені висловлюють довір’я, одягаючи намордника, визволяють, одягнувши пута на ноги. Проте я вирішив не співати в клітці. Коли знімуть з мене намордник – я почну кусатися, коли повернуть волю – робитиму все, що схочу. А тим часом дозволь мені залишитись собою і не старайся змінити моєї вдачі.

Конрад Хіба ж ви не можете стримати свого роздратування?

Дон Жуан А я не стримую його, бо мене все дратує. Хто це? Які новини, Боракіо?

Боракіо О, я повертаюсь з пишної вечері. Леонато по-царському частує принця, вашого брата. Можу передати вам також, що ходять чутки про майбутнє весілля.

Дон Жуан А чи не можна скористатися з нього? Встругнути якусь капость? Який дурень бере собі за жінку турботу?

Боракіо Жениться найближчий приятель вашого брата.

Дон Жуан О, невже цей чудовий Клавдіо?

Боракіо Саме він.

Дон Жуан Найкращий кавалер! А хто вона?

Боракіо Вона – Геро.

Дон Жуан Дивись, яке березневе курчатко. Звідки ти довідався про це?

Боракіо Я був у покоях Леонато, коли дивлюсь, туди заходять попід руку принц і Клавдіо. Я сховався за килимом і звідти почув, як вони домовлялися про те, що принц залицятиметься до Геро, а дізнавши згоду, висватає її за Клавдіо.

Дон Жуан Ходімо, ходімо туди! Я на ньому помщуся, як жадаю. Цьому хлопчиськові я мушу дякувати за своє падіння. Коли мені пощастить заступити йому шлях, це відкриє переді мною простору стежку. Чи згодні ви слугувати мені і допомагати?

Конрад До останньої смертної години, мій пане.

Дон Жуан Ходімо на цей розкішний бенкет. Він для них тим приємніше, чим більше мене принижено. Якби ж кухар був моїм однодумцем… Ходімте, побачимо все потім.

Боракіо Ми до послуг вашої вельможності.

Конрад Ми до послуг вашої вельможності.

ДІЯ ДРУГА
СЦЕНА 1

Леонато Граф Жуан був на вечері?

Антоніо Я його не бачив.

Беатріче У цього пана похмурий вигляд. Тільки-но подивлюся на нього, одразу відчуваю печію.

Геро У нього меланхолія.

Беатріче Що б то була за чудова людина, коли б вона являлася щось середнє поміж ним і Бенедіктом. А то один, немов мармурова статуя, мовчить; другий, як мазунчик, весь час плеще язиком.

Леонато Отже, коли б половину язика синьйора Бенедікта вкласти в уста графа Жуана, а половину меланхолії графа Жуана перенести на обличчя Бенедікту.

Беатріче А ще додати струнки ноги, дядю, та трохи грошенят у гаманці – і ця людина зможе полонити першу-ліпшу жінку, якщо їй сподобається.

Леонато Запевняю тебе, племіннице, ти повік не здобудеш собі чоловіка, якщо не втримаєш свого язика. Так-так, він надто гострий.

Беатріче Надто гострий – краще, ніж тільки гострий. Завдяки цьому позбудусь я одного з дарунків божих, адже сказано: битливій корові й Бог короткі роги дає. Отже, надто битливій не дає ніяких.

Леонато Гадаєш, Бог тобі не дасть роги?

Беатріче Якщо він не дасть мені мужа, а цієї ласки я благаю в нього вдень і вночі. Боже! Чоловік з бородою! Краще спати під шерстяною ковдрою без простирадла.

Леонато Може трапитись і безбородий.

Беатріче Що ж я маю з ним робити? Одягти в своїй сукні і приставити до себе покоївкою? Якщо він має бороду, він вже не юнак. Коли ж безбородий, ще не мужчина. Коли він вже не юнак, то мені не потрібний. Коли ж він іще не мужчина, я не потрібна йому. Краще тоді найнятися за шість пенсів до якогось поводиря ведмедів і прогулювати в пеклі його мавп.

Леонато Ти збираєшся у пекло?

Беатріче Ні, лише до вхідної брами. Там зустріне мене диявол, отой старий рогоносець, і промовить: «Ідіть на небо, Беатріче, ідіть на небо. Тут для вас, дівчат, місця немає». Тоді я віддам йому мавп і швиденько піду на святого Петра на небеса. Той скаже мені, де перебувають нежонаті, і відтоді почнуться в нас веселощі.

Антоніо Проте ти, Геро, зважатимеш на думку свого батька?

Беатріче Звичайно, кузина вважатиме за свій обов'язок зробити реверанс і сказати: «Як вам завгодно, татусю». Проте лише в тому разі, коли він їй сподобається, а інакше, вона зробить реверанс вдруге і відповість: «Як мені завгодно, татусю».

Леонато Гаразд, племіннице. Однаково я сподіваюся побачити твоє весілля.

Беатріче Лише в тому разі, коли Господь створить людину не з глини, а з якогось іншого матеріалу. Хіба не огортає сум, що жінки повинні підкорятися такому грубому шматку глини? Сповідатися шматкові упертої глини. Ні, дядю, щось не дуже мене бере охота. До того ж, усі сини Адама – мої брати, а я вважаю шлюб поміж рідними за гріх.

Леонато Пам'ятай, дочко, пам'ятай, дочко, що я тобі казав, якщо принц почне про це розмову, ти знаєш, що відповісти.

Беатріче Він зробить помилку проти музики, коли буде свататись не в такт. Коли принц буде надто настирливий, скажи йому, що в кожній речі потрібна міра. Навіть протанцюй йому відповідь. Повір мені, Геро, сватання, весілля і покута – це все одно, що шотландська джига, менует або дрібушки. Якщо перший, тобто сватання, мчить швидко, запально, немов шотландська джига, сповнена дивовижної несподіванки, весілля – почтиво, статечно, немов менует, сповнений старовинної урочистості. Потім приходить покута.

Вона бреде на кволих кривих ногах, чим раз частіше спотикаючись у танці, аж поки не впаде мертва.

Леонато Племіннице, ти надто лихим зором дивишся на людей.

Беатріче Зір у мене добрий, дядечку. При світлі сонця я бачу навіть церкву.

Леонато Сюди йдуть гості, всі в масках. Брате, дамо їм місце.

Дон Педро Чи не буде вашої ласки прогулятися з вашим поклонником?

Геро Якщо ви будете йти тихо, дивитись привітно і нічого не казатимете, я залюбки прогуляюсь з вами, особливо, коли піду бічною стежкою.

Дон Педро Разом зі мною?

Геро Коли я цього побажаю.

Дон Педро А коли ви побажаєте?

Геро Коли мені сподобається ваше лице. Ой боронь Боже, коли лютня подібна до футляра!

Маргарита Розмовляйте тихше, якщо мова йде про кохання.

Балтазар Я хочу вам сподобатись.

Маргарита Для вас краще, коли цього не буде. У мене безліч хиб.

Балтазар Назовіть хоч одну.

Маргарита Я читаю молитви вголос.

Балтазар Тим краще. Ті, хто слухає їх, може вчасно сказати: «Амінь».

Маргарита Господи, подаруй мені вправного танцюриста.

Балтазар Амінь.

Маргарита І дай мені позбутись його, коли танець кінчиться. Ну, паламар, відповідай.

Балтазар Ось моя відповідь.

Беатріче І ви не скажете, хто це вам казав?

Бенедікт Пробачте, ні.

Беатріче І не хочете сказати, хто ви такий?

Бенедікт Тим часом, ні.

Беатріче Отже, виходить, я жорстокосерда, і всі свої дотепи вичитали і «Ста веселих оповідань». Напевно, вам про це розповів синьйор Бенедікт.

Бенедікт А хто він такий?

Беатріче Ви його, мабуть, самі добре знаєте.

Бенедікт Запевняю вас, ні.

Беатріче Він вас не смішив?

Бенедікт Ну, благаю, розкажіть мені, хто він такий?

Беатріче Дотепний дурень з почту принця. Справжній блазень. Уся його майстерність в умінні ширити найнеможливіші плітки. Успіхом він користується серед розпутників, та й то через власну підлість, а не дотепність. Він і смішить, і дратує. Слухачі і сміються, і б'ють його. Я певна того, що він десь недалеко крейсирує. Хай би пришвартувався до мене.

Бенедікт Коли я познайомлюсь з цим паном, я перекажу йому ваші слова.

Беатріче Будь ласка, будь ласка. Він поламає об мене своїх два-три нікчемних дотепи. Коли ж їх ніхто не помітить, і ніхто з них не сміятиметься, він порине в меланхолію. Нам треба йти за першими парами.

Дон Жуан Мабуть, мій брат закохався у Геро. Він відвів її батька на бік і просив її руки. Дами всі зникли, і лишилась тільки одна маска.

Боракіо Я пізнаю в ній Клавдіо.

Дон Жуан Чи це не ви, синьйоре Бенедікт?

Клавдіо Ви вгадали, це я.

Дон Жуан Синьйоре, ви зв'язані приязню з моїм братом. Він закохався у Геро. Прошу вас, розбийте цей намір. Вона не рівня йому. Зробивши це, ви виконаєте обов'язок чесної людини.

Клавдіо Звідки ви знаєте, що він закохався в неї?

Дон Жуан Я чув, як він висловлював їй свої почуття.

Боракіо Я також. Він обіцяв одружитись з нею сьогодні вночі.

Дон Жуан Ходімо на бенкет.

Клавдіо Я відповів йому за Бенедікта,
Хоч звістку слухом Клавдіо почув.
Все ясно. Принц освідчився в коханні.
Покластися на дружбу можна нам,
Та не в коханні щирому ясному.
В коханні лише на свій язик звіряйся.
Нехай про себе дбає кожен погляд.

Не треба посередників.

Краса труїть нам кров, немов чаклунство.

І випадку звичайного, на жаль, не передбачив я.

Прощай, о Геро.

Бенедікт Графе Клавдіо?

Клавдіо Так, це я.

Бенедікт Ходімте разом зі мною.

Клавдіо Куди?

Бенедікт До найближчої верби, графе. І до того ж у вашій справі. Як саме носитимете ви свою гірлянду? Так чи інакше вам доведеться її носити, бо принц спіймав вашу Геро.

Клавдіо На здоров'я!

Бенедікт Ви це сказали як щирий гендляр, що продав бика. Проте, скажіть, ви не сподівалися, що принц отак вам віддячить?

Клавдіо Облиште мене, будь ласка.

Бенедікт Та ви й справді сліпий жебрак? Хлопчисько у нього вкрав їжу, а він починає лупити дерево.

Клавдіо Коли ви не підете, то я піду.

Бенедікт Бідне підстрелене пташеня. Йому тепер одна путь – ховатись в очереті. Проте синьйора Беатриче й знає мене, і не знає. Блазень принца. Слава про мене йде непогана. Ця огидна ущипливість Беатриче проголошує себе за громадську думку і розпускає про мене плітки. Гаразд, гаразд, я помщуся їй.

Дон Педро Синьйор Бенедікт?

Бенедікт Я слухаю вас.

Дон Педро Ви не бачили графа?

Бенедікт Правда кажучи, ваша вельможність, я розіграв роль у пані Спльотки. Я побачив його таким сумним, яким здебільшого буває пес у кролячому садку. Я розповів, йому здається, розповів цілком правдиво, що вашій милості пощастило здобути прихильність однієї молодої особи. І запропонував йому свої послуги. Піти разом до верби, щоб сплести гірлянду, яка личить покинутому коханцеві, або наламати різок, тому що він їх гідний.

Дон Педро Різок? А в чому його провина?

Бенедікт Та він завинив немов дурний школяр, який знайшов пташине гніздо і радіючи показав його товаришеві, а той його й вкрав.

Дон Педро Хіба довірливість – це гріх? Грішний той, хто украв.

Бенедікт Ну, в кожному разі йому б не завадило здобути різки і гірлянду також. Гірлянду він мусив би взяти сам, а різки згодились би для вас, бо це ви вкрали гніздо з пташкою.

Дон Педро Я навчу її співати, а потім поверну власникові.

Бенедікт Ну, ваші слова правдиві, коли вона згодна співати з вашого голосу.

Дон Педро Беатріче дуже сердита на вас. Кавалер, з яким вона танцювала, сказав їй, що ви глузували з неї.

Бенедікт Он як! Вона сама зі мною так поводила, що навіть і колода того не витримала б. Вона сказала, що я блазень принца, що я нудний, як осіння негода. Бере мене на глузд, виставляє на посміх. Її слова – удари кинджала, кожне завдає болючої рани. Якби її подих був такий же смертоносний, як і її слова, біля неї не лишилось би нічого живого. Та я б з нею не одружився і тоді, навіть коли б її посаг дорівнював володінням Адама до Гріхопадіння. Та покиньте, не треба про неї згадувати. От побачте, що вона богиня помсти і сперечань з пекла, тільки сукня в неї краща. Де вона, там водночас з'являється неспокій, свари і хвилювання.

Дон Педро Дивіться, ось вона.

Бенедікт Чи не завгодно вашій вельможності дати мені доручення на край світу? Я готовий йти до антиподів. Дайте мені будь-яке доручення до пігмеїв. Для мене все буде приємніше, аніж зустрічатися із цією гарпією. Отже, нема у вас доручення?

Дон Педро Ні, ні, ні. Єдине моє бажання – щоб ви не позбавляли нас свого приємного товариства.

Бенедікт О, ні, ця ж трава мені не до вподоби. Я не люблю тарахтійок.

Дон Педро Так, так, синьйоро. Серце синьйора Бенедикта для вас втрачене.

Беатріче І справді, ваша вельможність. Одного разу він шахрував і виграв його в мене. Отже, ваша вельможність має підстави казати, що воно для мене втрачене.

Дон Педро Ви його перемогли, перебороли і поклали на спину.

Беатріче Принаймні, добре, що не він мене, тоді б я породила багато дурнів.

Беатріче Я прийшла разом з графом Клавдіо, що ви його просили привести.

Дон Педро Я просив від вашого імені, Клавдіо, руки Геро. І вона згодилась. Я переговорив з її батьком і дістав згоду. Отже, призначайте день весілля, і бувайте щасливі.

Леонато Графе, віддаю вам свою дочку і все своє майно. Його вельможність влаштував цей шлюб, і хай благословить Господь вас обох. Браво, браво.

Беатріче Кажіть, граф, слово за вами.

Клавдіо Мовчання – кращий вісник радощів. Якби у мене вистачило слів, щоб висловити своє щастя, невелика була б йому ціна. Синьйоро Геро, ви належите мені, а я вам. Я віддаю себе в обмін за вас і захоплений з цього.

Беатріче Відповідайте, кузино? Або заліпіть йому вуста поцілунком, нехай він нічого більше не говорить.

Дон Педро Серце у вас веселе, синьйоро.

Беатріче Так, ваша вельможність. Я вдячна, що сум його обминає. Кузина, мабуть, шепоче, що граф панує в її серці.

Клавдіо Так, цілком правдиво, кузино.

Беатріче Господи, знову весілля. Усі повиходили заміж, крім мене дурної. Що ж для мене лишилося? Забитися у куток і звідти кричати: «Мужа мені, допоможіть, мужа!».

Дон Педро Синьйоро, я вам здобуду мужа.

Беатріче Мені було б приємніше, щоб його знайшов ваш батько. Чи немає у вашої вельможності брата схожого на вас? Ваш татусь виробляє чудових женихів, аби тільки знайшлись дівчата їм до пари.

Дон Педро Хочете піти за мене, синьйоро?

Беатріче Ні, ваша вельможність. Хіба що мені подарують іншого чоловіка для буденних днів. Ваша вельможність надто коштовні, щоб вас носити щодня. Але прошу даруйте, ваша вельможність, така вже в мене жартівлива вдача.

Дон Педро Що й казати? Ви народились веселу годину.

Беатріче Запевняю вас, ваша вельможність, матуся моя криком кричала тоді. Проте, в небі у цей час танцювала зірка, і я народилась під нею.

Антоніо Стримайте її, брате.

Леонато Племінниче!

Беатріче Я вже йду, дядю. Даруйте, ваша вельможність.

Дон Педро Слово честі, яке веселе принадне дівча. Ото була б чудова дружина Бенедіктові.

Леонато Боронь Боже, ваша вельможність!

Антоніо Що ви, ваша вельможність!

Леонато За тиждень вони б заговорили одне одного до смерті.

СЦЕНА 2

Дон Жуан Граф Клавдіо одружується з дочкою Леонато?

Боракіо Я можу цьому перешкодити.

Дон Жуан Кожна перешкода, кожна завада, кожне утруднення для мене немов цілющі ліки. Я захворів на ненависть до Клавдіо, і той, хто заважає його намірам, мені допомагає. Як можеш ти заступити йому шлях?

Боракіо Вдавшись до облуди, ваша вельможність, але так хитро, що нікому цей на думку не спаде.

Дон Жуан Як? Як саме?

Боракіо Сподіваюсь, ви пам'ятаєте, рік тому я казав вам, що Маргарита, покоївка Геро – моя коханка.

Дон Жуан Пригадую.

Боракіо Я можу попросити її опівночі визирнути з вікна опочивальні Геро.

Дон Жуан Як же це може завадити весіллю?

Боракіо Зумійте лише скористатись з цієї отруйної брехні. Ідіть до вашого брата принца і скажіть йому, що він ганьбить свою честь, пристаючи на шлюб славетного Клавдіо з брудною шлюхою Геро.

Дон Жуан Докази? Докази?

Боракіо Їх доволі. Щоб принца було обдурено, Клавдіо страждав, Геро зазнала ганьби, а Леонато був радий вмерти. Хіба цього замало?

Дон Жуан Я готовий на все, аби тільки завдати їм прикрості.

Боракіо Ідіть же, мій пане, і поговоріть з доном Педро і графом Клавдіо. Розкажіть їм, що я коханець Геро, і що ви розкрили цю таємницю. Навряд чи вони повірять без доказів. Тоді порадьте їм вночі піти під вікна Геро. Там вони побачать мене і почують, як я називаю Маргариту ім'ям Геро, а Маргарита називає мене – любий Боракіо. Я зроблю так, що Геро під ту хвилину в покоях не буде. Зрада її, виглядатиме так переконливо, що непевна підозра стане певністю. Ревнощі матимуть незаперечні докази. І про весілля годі буде й думати.

Дон Жуан До чого б це не призвело я згоден. Зумієш спритно ошукати їх – дам тобі тисячу дукатів.

Боракіо Наполягайте на обвинуваченнях, а я своє зроблю.

Дон Жуан Піду розпитаю, коли мають справляти весілля.

СЦЕНА 3

Бенедікт Дивом дивуюся, як людина, що добре бачить на прикладі інших, якими дурнями виглядають закохані, раптом сама закохується, і тоді настає час глузувати вже з неї. Ось взяти, приміром, Клавдію. Я пригадую, що був час, коли він не визнавав ніякої музики, крім барабана і піколо, а тепер йому до вподоби флейта і тамбурин. Раніше він міг залюбки пройти десять миль, аби подивитись на добре бойове спорядження, а тепер може не спати десять ночей, обмірковуючи фасон нового камзолу. Невже зі мною може скоїтись щось подібне? Ні, не думаю. А втім не присягнусь, що й сам через кохання не пошиюсь у дурні. Коли якась жінка прекрасна – це добре, коли інша розумна – ще краще, коли третя доброчесна – чудово, проте, аж доки всі оті чесноти не поєднаються в одній жінці, кожна зокрема мені ні до чого. От моя обраниця має бути багатою – ну, це зрозуміло; розумною, інакше навіщо вона мені; доброчесною, авжеж, бо без цього я й не подивлюсь на неї; лагідною, або нехай і на очі мені не навертається; благородною, інакше я й за гроші її не потребую. Вона має добре розмовляти, грати на музичних інструментах. А волосся, нехай у неї буде такого кольору, ну, який Бог їй послав. Ось ідуть принц і синьйор Амур. Сховаюся за гротом.

Дон Педро Ви бачили? Ось там сховався Бенедікт.

Леонато Де? А, так, так.

Дон Педро Ну що ж, хочете послухати музику тепер?

Клавдіо Так, мій принце. Вечір тихий, мирний.
Прекрасна в нім гармонія живе.
Як музика скінчиться, спіймається звірятко в нашу сіть.

Дон Педро Ти заспівай нам знову, Балтазаре.

Балтазар Навіщо вам потрібно, щоби співом
Я зіпсував оту прекрасну пісню?

Дон Педро Вимогливість до себе – кращий доказ
Великої майстерності співця.
Прохань не треба зайвих, заспівай.
Або, принаймні, якщо вже не хочеш,
Тактовно заперечуй.

Балтазар Але потрібен такт, щоб ноти заспівати ці тактовно,
І тактиків нотуючи не вбити.

Дон Педро Навіщо ця симфонія дурниць?
Так ти тактично такти розтактуй.

Балтазар Радість зникла, наче блискавка,
В серці сум опав.
Я втратив навіки знов
Ту, кого кохав.
Радість зникла, наче блискавка,
В серці сум опав.
Я втратив навіки знов
Світлу любов
Моя весна, де зникла вона?
Моя весна, де зникла вона?
Із рани серця капле кров.
Із рани серця капле кров.
Прощай, моя любов.

Дон Педро Чудова пісня, як на мене.

Балтазар І поганий співець, як на мене.

Дон Педро Зовсім ні. Кінець кінцем, ти співаєш досить добре для подібної музики.

Бенедікт Коли б отак скиглив пес, його б давно повісили.

Дон Педро Слухай, Балтазаре, розшукай найкращих музикантів. Ми хочемо, щоб завтра вночі вони заграли під вікном Геро.

Балтазар Зроблю все можливе, ваше вельможність.

Дон Педро Будь ласка, прощавай.

Балтазар На все добре, ваше вельможність.

Дон Педро То про що це ви розповідали раніше, Леонато? Наче б то ваша племінниця Беатріче закохалася в синьйора Бенедікта?

Клавдіо Закохалася!

Бенедікт Невже!

Клавдіо Ведіть далі, дичина поблизу. Ніяк не міг сподіватись, що вона полюбить якого-небудь мужчину.

Леонато Я також не гадав. Найдивніше, що вона закохалася в синьйора Бенедікта, до якого завжди відчувала зневагу.

Бенедікт Не може бути. Так от у чим справа.

Леонато Запевняю вас, ваша вельможність. Я й сам не знаю, що думати про це. Вона закохалася до нестями, страшенно.

Дон Педро А може вона тільки удає пристрасть?

Леонато Боронь Боже, вдавати пристрасть? Ніколи удавана пристрасть не може виглядати так природно.

Дон Педро А в чому виявляється її кохання?

Клавдіо Мершій, настромлюйте живця: рибка зараз клюне.

Леонато У чому виявляється ваша вельможність? Ось, наприклад, сидить вона. Та либонь дочка моя вже розповіла вам…

Дон Педро Що? Що саме? Прошу вас. Я просто не в силі схаменутися від здивування. Я гадав, що її вдача надійно захищає Беатриче від кохання.

Леонато Я теж ладен був присягнути ваша вельможність, особливо, щодо Бенедікта.

Бенедікт Я ладен був мати все це за жарт, коли б не ота сива борода. Облуда не може ховатись під таким пристойним видом.

Клавдіо Отрута починає діяти, піддайте ще трохи жару.

Дон Педро А вона освідчилась Бенедіктові у своєму почутті?

Леонато Ні. І певно повік не насмілиться. Це завдає їй ще більшого суму.

Клавдіо Авжеж, авжеж, ваша дочка переказувала її слова. «Як же я», – говорить Беатриче, – «писатиму любовного листа до людини, яку завжди зневажала?»

Леонато І тут таки починала писати. Разів із двадцять уночі вставала в самій сороці і списала цілісінький аркуш з обох боків. Дочка моя бачила все це на власні очі.

Клавдіо О, з цього приводу я згадав одну кумедну подробицю. Ви пам'ятаєте, сеньор Леонато?

Леонато Так, так, так, так. Коли племінниця вже написала листа і, перечитавши, згорнула його, вона раптом помітила, що імення Бенедікта і Беатриче лягають поруч.

Клавдіо Саме це.

Леонато Потім вона розірвала листа і почала лаяти себе за почуття до людини, що її зневажає. «Я б на його місці», – каже вона, – «вже так би посміялась, хоч як би палко не кохала, однаково посміялась би, не пошкодувала б нізащо».

Клавдіо Потім падає на коліна, стогне, ридьма ридає, б’є себе в груди, рве волосся, благає небо, кляне світ: «Бенедікте, любий! Небо, даруй мені Бенедікта.

Леонато Справедливо, справедливо. Моя дочка говорить те саме, оті напади божевілля такі страшні, що Геро побоюється, аби Беатриче не заподіяла собі лиха. Присягаюся!

Дон Педро Добре було б розповісти все це Бенедіктові, коли вже їй самій не сила признатися.

Клавдіо Навіщо? Він же перетворить все це на жарт, і сердечна дівчина страждатиме ще більше.

Леонато Ой, ще більше.

Дон Педро Тоді його мало повісити! Беатриче – чудесна, ніжна, приваблива дівчина, і до того ж, безперечно, доброчесна.

Клавдіо Та й напрочуд розумна.

Дон Педро У всьому, крім пристрасті до Бенедікта.

Леонато О, ваша вельможність, коли в такому ніжному тілі змагаються розум і кохання, можна побитись об заклад, що переможе кохання. Мені шкода Беатриче, бо я її опікун і дядько.

Дон Педро Краще б вона закохалася в мене, бо я, недовго думаючи, узяв би та й одружився з нею. Прошу, розкажіть про це Бенедіктові. Подивимось, що він на це скаже.

Леонато Ви гадаєте, це буде добре?

Клавдіо Геро запевняє, що Беатриче помре. Та вона і сама каже, що скоріше загине, аніж освідчиться в своєму коханні Бенедіктові.

Дон Педро Я дуже люблю Бенедікта і хочу, щоб він подивився на себе безсторонніми очима, тоді він побачив би, що не гідний такої чудесної дівчини.

Леонато Прошу, ваша вельможність, час обідати.

Клавдіо Коли вже тепер він не покохає її, то я покину вірити в будь-які хитромудрі пастки.

Дон Педро Тепер, тепер треба наставити пастку і для неї. Це вже справа вашої дочки і її камеристки. Ото буде сміху, коли кожен з них повірить, що інший палко закохався в нього. Ах, бажав би я подивитися на це. Мабуть, була б непогана пантоміма. Нехай Беатріче покличе його обідати.

Бенедікт Це не було підстроєно навмисне. Розмова була серйозна. Їм про все розповіла Геро. Я чув, як вони казали: Біатріче скоріше помре, аніж розкаже про своє почуття. Я не збирався женитись, проте не варто вихвалятися цим. Велике щастя почути про себе правду, тоді можна позбутись власних вад. Вони казали: дівчина вродлива – я можу це засвідчити; доброчесна – сперечатись не буду. Розумна? Так, коли не зважати на її кохання до мене. Ну, щоправда, це не говорить про її розум, хоч і не є доказом дурості, бо я і сам можу в неї закохатись. Звичайно, з мене почнуть глузувати, бо я ж так уперто зневажав шлюбне життя. Одначе, хіба смак не може змінитись? У дитинстві нам до вподоби якась страва, а потім стає огидним навіть дивитись на неї. Та не вже дотепи можуть перешкодити

людині прямувати куди вона хоче? Ні, справді. Ну, коли я запевняв, що помру холостяком, я просто не сподівався дожити до того часу, коли одружусь. Населення треба збільшувати. Ось і Беатріче. Вона справді чудова дівчина. Я помічаю певні ознаки її кохання.

Беатріче Проти мого бажання мені наказано запросити вас до обіду.

Бенедікт Дякую вам, чарівна Беатріче, за ваш труд.

Беатріче Для мене такий самий великий труд заслужити вашу подяку, як вам подякувати мені? Якби мені було важко, я б сюди не прийшла.

Бенедікт Тобто доручення було вам приємне?

Беатріче Так само, як вам простромити ножем ґаву. Але я бачу, вам не хочеться їсти. Прощайте.

Бенедікт Я буду негідником, коли не зглянусь на неї. Я буду мерзотником, коли не покохаю її. Піду, замовлю собі її портрет.

ДІЯ ТРЕТЯ
СЦЕНА 1

Геро Ти підеш до вітальні, Маргарито,
І там знайдеш кузину Беатріче,
Що з Клавдіо та з принцем розмовляє.
Ти їй скажи, що ніби я й Урсула
Блукаємо в садку, і про неї
Мова точиться у нас, а ти про це почула.
Порадь, нехай сховається в альтанці.
Хай встане там послухати розмову.
Все розкажи їй, поспішай, будь ласка.

Маргарита Ручуся вам, вона примчить сюди.

Геро Так от, Урсула, ледве Беатріче
Побачить нас з тобою в цій алеї,
Про Бенедікта заведу я мову.
Його назву, а ти почнеш надміру
Вихваляти Бенедікта.
Тоді скажу я, наче захворів він
Коханням до ясної Беатріче,

Бо може нас поранити Амур і через слух.
Отож, мерщій до справи.
До нас вже Беатріче підокралась,
Ховаючись, мов пташка лугова.

Урсула Найвищу радість риболов відчує,
Побачивши в воді сріблясту рибку,
Що намагається вхопить його гачок.
Ми Беатріче ловимо.
Вона сховалась у зелені рясній.
Не помилюсь я і не вийду з ролі.

Геро Надійдем ближче.
Хай ніщо для слуха
З солодких слів не пропаде тепер.
Вона, Урсуло, надто гордовита.
У неї вдача справді соколина, це знаю я.

Урсула І в неї закохався, ви кажете,
Шалений Бенедікт.

Геро Це твердили і принц і мій жених.

Урсула Ви мусите їй це переказати.

Геро Йому повинна я допомогти?
Та я скажу вже,
Що для нього краще перебороти
Навіть власну пристрасть,
Ніж Беатріче все розповісти.

Урсула Чому це так? Невже не гідний він її кохання
і ділить не гідний з нею ліжа?

Геро Амуром присягаюся,
Знайти не можна буде ліпшої людини.
Та серце в Беатріче гордовите
Ще з дитинства.
Гордість і зухвальство у неї
Навіть в погляді помітні.

Вона з презирством дивиться на всіх.
Свій розум поважає,
І навколо здається все нікчемним їй.
Кохання вона не знає. Навіть осягнути,
Закохана в себе, його не може.

Урсула Коли це так, то краще їй не знати,
Що в неї закохався Бенедікт.
Бо глузуватиме.

Геро Ні, краще я звернусь до Бенедікта,
Йому пораджу задушить кохання.
Чи, може, звести наклеп на кузину?
Пристойний наклеп не зганьбить її,
Бо в кожному є натяку отрута.

Урсула Навіщо вам ганьбить свою кузину,
Коли у неї розум є і серце,
А розумом пишається вона,
Чи зможе відвернутись Беатріче от Бенедікта?
Аж ніяк.
Людина, він приваблива і чемна.

Геро Він перший з італійців, присягаюсь,
Як виключити Клавдіо мого.

Урсула Ви можете розгніватись на мене,
та я скажу вам: якщо обирати хоробрістю
І розумом, красою – всіх переможе славний Бенедікт.

Геро Усі його, я знаю, поважають.

Урсула І він поваги гідний. Це відомо.
Коли весілля ваше?

Геро Коли завгодно. Завтра. Та ходімо.
У тебе б я намислила спитати,
Яку мені собі прибрати сукню?

Беатріче Що чула я? Ти правду розгадай.
Невже це злочин з дурнів глузувати?

Дівоча втішна гордість, прощавай.
Тебе потрібно на любов змінняти.
То Бенедікт закоханий.
І я свавільне серце підкорю коханню.
Себе з'єднаю з ним на все життя,
Як нам велять закон і почування.
Так, красень Бенедікт.
І це сказав раніше погляд мій.

Урсула Я запевняю, ми спіймали б пташку.

Геро Кохання в нас поцілить випадково.
Нас не амур поранить – тільки слово.

Свій келих вгору підіймай
І пий вино незмінно
Жінок ласкавих пригортай –
Це заповідь єдина.
Прославим вино та любов, прославим життя
Журбі та печалі до нас ніколи нема вороття.
Прославим вино та любов, прославим життя
Журбі та печалі до нас ніколи нема вороття.
Коли ти п'єш, то пий до дна –
Тверезих смерть лякає.
Бо хто з людей не п'є вина,
Той радості не знає.
Прославим вино та любов, прославим життя
Журбі та печалі до нас ніколи нема вороття.
Прославим вино та любов, прославим життя
Журбі та печалі до нас ніколи нема вороття.

СЦЕНА 2

Дон Педро Діждусь лише вашого весілля, і поїду до Арагону.

Клавдіо З вашого дозволу я разом з вами, ваша вельможність.

Дон Педро Ні, я не хочу марити першого сяйва вашого кохання.

Клавдіо Ваша вельможність...

Дон Педро Це майже те ж саме, що показати дитині нове плаття і заборонити одягнути його. Я візьму собі в супутники Бенедікта. Він – сама

веселість. Разів два він розірвав тятиву на луці Амура, і тепер цей маленький шибеник більше не влучає в нього. Серце Бенедікта міцне, мов дзвін, і язик як серце. Тим-то у нього що на серці, то і на язиці.

Бенедікт Синьйори, я вже не той.

Леонато Я теж це помічаю. Ви тепер серйозніші.

Клавдіо Будемо сподіватись, що він закохався.

Дон Педро На шибеницю його. В нього немає жодної краплини крові, здатний до кохання. А засумував він, бо в нього грошей немає.

Бенедікт У мене зуб болить.

Дон Педро Так треба його вирвати?

Бенедікт Ні, полікувати треба.

Клавдіо Спочатку полікувати, потім вирвати.

Дон Педро Чи варто зітхати через зубний біль?

Леонато Через якийсь плюс або чиряк?

Бенедікт Легко розмовляти тим, кому вони не болять.

Клавдіо Запевняю вас, він закохався.

Дон Педро Я не помічав у нього бодай найменших ознак пристрасті. Коли не зважати на пристрасть до чудернацького одягу. Сьогодні він вбирається як голландець, завтра – як француз, або поєднує два якихось вбрання разом. Нижня половина – широченні штани – німецька, а верхня камзола – іспанська. Незважаючи на пристрасть до цих дурощів, він не такий дурень, щоб піддатися пристрасті.

Клавдіо Коли він справді не закоханий, тоді жодній вірній прикметі в світі не можна й няти віри. Щоранку він чистить капелюха. Про що це має свідчити?

Дон Педро А чи бачив його хтось раніше у цирульника?

Клавдіо Проте цирульника тепер бачили у нього і вже кілька м’ячів набили волоссям, що раніше прикрашали його підборіддя.

Леонато Оголивши бороду, він одразу помолодшав.

Дон Педро І цього ще замало. Він почав маститися мускусом.

Клавдіо Все ясно: чарівний юнак закохався.

Дон Педро Найголовніший доказ – його меланхолія.

Клавдіо А хіба він раніше мав звичай ретельно умиватися?

Дон Педро Або рум'янитись? Тепер вже й про це пішли чутки.

Клавдіо Всі його веселощі перейшли у струни лютні і ним тепер володіє струнний лад.

Дон Педро Ах, все це сумні звістки. І висновок один: він покохав.

Клавдіо Я знаю, хто покохав його.

Дон Педро Цікаво було б довідатись. Ручусь, що це жінка, яка його зовсім не знає.

Клавдіо Навпаки, знає всі його хиби. І все ж таки так кохає, що від кохання до нього вмирає.

Дон Педро Ну, то і що? Її поховають обличчям до гори.

Бенедікт Усе це не зменшить мого зубного болю. Шановний синьйоре Леонато, чи не підете ви зі мною прогулятись? Я хочу сказати вам кілька розумних слів, яких не треба чути отим пустодзвонам.

Дон Педро Життям присягаюсь, він проситиме руки Беатриче.

Клавдіо Я певен, що Геро і Маргарита заграли свою комедію перед Беатриче. І тепер, зустрівшись, ці два хижі ведмеді, більше не сваритимуться.

Коли ти п’єш, то пий до дна –
Тверезих смерть лякає.
Бо хто з людей не п’є вина,
Той радості не знає.

Дон Жуан Державцю, брате мій, хай Господь Бог прибуде з вами.

Дон Педро Добрий день, брате.

Дон Жуан Якщо у вас є вільна хвилина, я б волів сказати вам кілька слів.

Дон Педро На сам один?

Дон Жуан Коли дозволите. А втім, нехай граф Клавдіо послухає. Справа саме стосується його.

Дон Педро Що таке? В чим річ?

Дон Жуан Я прийшов сюди, щоб все пояснити. Не буду вдаватись до подробиць, бо і так вже сказано багато зайвого. Знайте: дівчина зрадила вас.

Клавдіо Хто? Геро?

Дон Жуан Саме вона: Леонатова Геро, ваша Геро, чия завгодно Геро.

Клавдіо Зрадила?

Дон Жуан Слово це надто бліде, щоб висловити її розбещеність.

Клавдіо Не можу повірити.

Дон Педро Навіть думати про таке не хочу.

Дон Жуан Якщо ви підете зі мною, переконаєтеся на власні очі, а далі робіть, що хочете і як хочете.

Клавдіо Коли сьогодні я побачу щось таке, що примусить мене відмовитись від завтрашнього весілля, я осоромлю її привселюдно.

Дон Педро А я хоч і сватав Геро, візьму в цьому участь.

Дон Жуан Не будемо її ганьбити, аж доки не матимемо доказів. Чекайте ночі, а там побачите самі.

У серці палає твій погляд ясний.
Виглянь на мить у віконце.
Ніч перетвориться в день золотий.
І місяць засяє, як сонце.
Знаю, ти ждеш
Моїх поцілунків пекучих.
Стисну тебе
В обіймах своїх я жагуче
Знак лиш подай.
Чекати не сила.
Не сила чекати –
Іду до тебе я.

Боракіо Геро!

Маргарита Любий!

Клавдіо Яка ганьба!

Сліпе кохання, мої затьмило очі
Я гріх тяжкий, чеснотою вважав
Тепер прозрів я й бачу серед ночі
Все те, чого у день не помічав
Я кинув якір серед моря зради,
Оплутаний тенетами брехні.
О, люба Геро, в келиху відради
Гірку труту ти дала мені.
Негідна жінко, зраднице лукава,
Ти в чорний гріх поринула ущерть
Вчинила злочин лютий, безсоромний.
Нехай тебе за це спіткає смерть.

Геро Зима холодна – з любим розставання.
Ідуть похмурі ночі тьмяні дні,
Вмирають в серці мрії та бажання,
Жалобою звучать ясні пісні.
Та тільки повертається коханий

З собою він несе нову весну
І збуджує цілунок полум'яний
Усі чуття від зимового сну.
Мій Клавдіо, до тебе серцем лину,
І в серці сяє промінь золотий.
Ще тільки мить, і я – твоя дружина.
Ще тільки мить, і ти – дружина мій.
Здійснилися дівочі сподівання
Нема зими, цвіте весна кохання.

СЦЕНА 4

Геро Треба збудити Беатріче, люба Урсуло!

Урсула Слухаю, синьйоро.

Геро Поклич її до мене.

Урсула Гаразд.

Маргарита Як на мене, отой комір вам личить більше

Геро О, будь ласка, Маргарито, покинь. Мені до вподоби оцей

Маргарита Ручусь вам, цей не такий гарний, і кузина ваша ствердить мої слова.

Геро А кузина моя дурненька, і ти також.

Маргарита Ваш новий головний убір мені страх, як до вподоби, от коли б тільки волосся було трохи темніше. І фасон вашої сукні чудовий! Я бачила сукню герцогині Міланської, яку всі вихваляють.

Геро Кажуть, це щось дивовижне!

Маргарита Де там, коли порівняти з вашою – звичайнісінька нічна сорочка. Матерія золота, оптована сріблом, вкрита перлами; рукава зовнішні, рукава другі. Що ж до смаку, краси, вишуканості – ваша сукня значно краще.

Геро Ой, як би ж вона мені була до лиця. Щось мені дуже важко на серці.

Маргарита Незабаром ще важче буде: мужчина нелегкий.

Геро Як тобі не соромно?

Маргарита Хіба ж я щось непристойне сказала? Шлюб – річ пристойна навіть серед жебраків. Я нікого не збиралась ображати. От коли мова йде про незаконний шлюб, тоді зовсім легко. А мужчина справді нелегкий. Та спитайте краще синьйору Беатріче. Вона саме ось іде.

Геро Добрий день, кузино.

Беатріче Добрий день, люба Геро.

Геро В чим справа? Звідки такий сумний тон?

Беатріче Мабуть, я загубила інший.

Маргарита Заспівайте тоді «Світло кохання». Навіть не треба приспіву

Ви співайте, я танцюватиму.

Беатріче Так, «Світло кохання» – якраз для вас. Аби стайня була, а вже ваш чоловік здобуде собі ягня.

Маргарита Несподіваний висновок.

Беатріче Скоро вже п’ята година; вам треба збиратись. Ох, щось мені сумно

Маргарита Ох, вам сумно? Тоді вже не можна вірити навіть зіркам небесним.

Беатріче Що ти хочеш сказати, дурненька?

Маргарита Майже нічого. Нехай кожне ваше бажання справдиться.

Геро Ось рукавички. Це їх мені подарував граф. О, який чудовий аромат!

Беатріче У мене нежить, мені ніс заложило.

Маргарита Дівчину, і раптом заложило! Яка непристойна нежить!

Беатріче Святий Боже! Хто тебе навчив таких дотепів?

Маргарита Хіба дотепність мені не до лиця?

Беатріче Щось не помічаю. Краще б ти її причепила до сукні. Ой, справді мені якось нудно…

Маргарита Візьміть настоянку з бенедіктуса і прикладіть до серця

Нудоту одразу як рукою зніме.

Беатріче Бенедіктус? Чому бенедіктус? Ти в це слово вкладаєш якийсь особливий зміст?

Маргарита Зміст? Запевняю вас, я не вкладаю в це жодного змісту. Я мала на увазі лише цілюще зілля. Невже ви гадаєте, що я мала на думці ваше кохання? Ні, боронь Боже. Я повік не подумаю того, що спаде мені на думку. Я ніколи не казатиму, що ви покохали або зможете покохати. Проте Бенедікт був такий, як ви, а тепер став такий, як усі люди. Присягав, що ніколи не одружиться, а тепер збирається женитись. І з вами, мабуть, буде те саме, що і з іншими жінками.

Беатріче Куди це ти поціляєш?

Маргарита Куди слід!

Урсула Синьйоро, приготуйтесь! Принц, граф, синьйор Бенедікт, дон Жуан і всі міські кавалери прийшли провести вас до церкви.

Геро Люба кузина, люба Мегі, люба Урсула!

Мій розум з бідним серцем в боротьбі.
Усі чуття, мій Клавдіо, – тобі.
В моєму серці ти живеш, коханий.
Та звідки сум оцей
Гіркий, незнаний?

ДІЯ ЧЕТВЕРТА
СЦЕНА 1

Чернець Ви прийшли сюди, синьйоре, щоб скласти шлюбний акт з цією дівчиною?

Клавдіо Ні.

Леонато Він прийшов взяти з неї шлюб, а складати його будете ви.

Чернець Ви, синьйоро, прийшли сюди, щоб взяти шлюб з цим графом?

Геро Так.

Чернець Чи знає хто-небудь з вас будь-які перешкоди до цього шлюбу? Рятунком душі вашої заклинаю – назвіть їх.

Клавдіо Знаєте ви їх, Геро?

Геро Ні, мій друже.

Чернець А чи знаєте ви, графе?

Леонато Я наважусь відповісти за нього: ні.

Клавдіо На що тільки не наважуються люди і роблять це повсякчасно, не знаючи, що роблять

Бенедікт: Що таке? А чи не могли б ви заспівати якоїсь веселішої, наприклад: ха-ха-ха?

Клавдіо Спинися, отче! Хочу запитати:
Чи добровільно, з чистою душею
Мені свою дочку ви віддаєте?

Леонато Так саме, як її дістав від Бога.

Клавдіо То як мені достойно відплатити
за цей дарунок, ясний прехороший?

Дон Педро Назад його негайно повернути.

Клавдіо Порада ваша справді благородна.
Свою дочку візьміть назад.
Гостей не треба частувати плодом погнилим.
В ній доброчесність – тільки маска.

Я вважав, що чиста ти,
Немов ясна Діана.
Тебе вважав за квітку нерозкриту.
У тебе ж кров несамовито грала
І ти була не жінка, а тварина!

Геро Ви марите? Захворіли ви, мабуть.

Клавдіо Що скажете ви, принце?

Дон Педро Що я сказати можу? Я вганьбив себе,
Своєго друга зв'язати хтів З розпутницею злою

Леонато Про що тут кажуть? Збожеволів я?

Дон Жуан Ні, синьйоре. На лихо, кажуть правду.

Бенедікт Весілля щось не бачу я.

Геро Правду? Боже!

Клавдіо Невже це я стою тут? Леонато?
А поруч принц?
А далі брат його?
А Геро ось?
Не засліпило очі?

Леонато Так, усе це правда. Що ж то буде далі?

Клавдіо Мені дозвольте Геро запитати.
Ви батьківською владою
Звеліть відповідати щиру правду.

Леонато Дочка моя, відповідай правдиво!

Геро О господи, яка жорстока мука.

Клавдіо Відповідайте: як іменння ваше?

Геро Невже не Геро?
І хто посміє бруднити це ім'я?

Клавдіо Та ви самі це ймення забруднили!
З ким розмовляли ви вночі сьогодні?
Коли ви дівчина – відповідайте!

Геро Ні з ким не розмовляла я вночі

Дон Педро Та мабуть, ви не дівчина!

Синьйоре, шкодую дуже та клянуся честю:
Я, брат мій і нещасний граф –
Ми бачили і слухали вночі
Як крізь вікно провадила розмову
Вона з якимсь негідником незнаним.
І мова йшла про зустрічі таємні,
Що в них були раніше.

Дон Жуан Несила всі неподобні повторить слова
Язик мій не насмілиться
І честь моя те не дозволить.
Як же сумно, що ви така
Розпутниця, синьйоро.

Клавдіо О Геро, Геро! Хоч лице прекрасне
Твоя душа і серце вкрай потворні.
Прощай, краса зів'яла.
Прощавай, ти – чистий гріх, ти – чистота гріховна.
Я через тебе віру загубив, кохання зрікся,
І красу навіки вважатиму за найлютіший злочин.

Геро Де взяти ніж, щоб серце простромити?

Беатріче Що з тобою, Геро? Боже, що це з нею?

Дон Жуан Ходімо!
Викриття розпусти
На неї надто вплинуло.

Беатріче Вона померла? Боже пресвятий!
О Геро! Дядю! О синьйоре!

Леонато На мене доля впала тягарем
І смерть – найкращий сорому вінець

Беатріче Кузино!

Чернець Скорботу проженіть!

Леонато Що? Опритомніла хіба?

Чернець Чом би й ні?

Леонато Як чом би й ні?

Коли усе навколо кричить: «Ганьба»?
Коли вона сама свій злочин лютий
Мовчки визнає. Вона живе?
Чому вона живе?

Бенедікт Стривайте, здивований я дуже
І не знаю, що тут сказати.

Беатріче Присягнуть готова – звели на неї поговір!

Чернець Я прошу вас: послухайте поради
Весь час мовчав я, пильно слідкував за нею.
Не вірте ні словам їх, ні підозрам –
Усе неправда, цього не було.
То злісний поговір.

Леонато Не може бути. Я не можу вірить.
І клятвою брехливою вона не схоче гріх
Свій збільшити. Все ясно.
Вона мовчить і стверджує свій злочин.

Чернець Обвинувачують вас у зв'язку злочинним.
Кого коханцем називають вашим?

Геро Хто мене винуватив – той лише знає.
Коли у мене був коханець – пощади не прошу я.
Тату, тату, хай доведуть, що вночі таємно
Я з кимось на побаченні була.
Коли це правда – прокляни мене,
Зречись мене, піддай найгірший карі!

Чернець Обидва принци, мабуть, помилились.

Бенедікт Дон Педро і граф Клавдіо правдиві.
Коли ж їм розум зрадив,
Це вина мерзенного бастарда Дон Жуана,
Який завжди по вуха у підлоті.

Леонато Не відаю. Коли усе це правда, її уб’ю я сам
Коли ж неправда – тоді вони почують ще про мене
Для тих людей, що скривдили мене,

Знайдеться розум і знайдуться сили,
Щоб добре всім помститись.

Чернець Стривайте!
Передусім послухайте поради.
Вважають люди, що померла Геро.
Вона якраз лежала непритомна.
Її вам треба поховати і твердити:
«Моя дочка померла».

Леонато Навіщо це? Для чого це? Скажіть!

Чернець Коли усе ми зробимо як слід, то буде користь:
Каяття замінить весь поговір.
А це вже добре. Світ такий:
Не цінимо того, що є у нас.
Коли ж загубим дещо – то цінуєм,
І часто навіть понад міру.
Граф, коли почує, що померла Геро,
Зазнає каяття, страждань великих,
Бо через нього і померла Геро.
Послухайте поради – буде добре.
Коли ж я помилився, тоді ця вигадана смерть
Поможе змити нам огидний поговір
І допоможе сховати Геро
У святій оселі, в монастирі.

Бенедікт Гадаю я, що слід пораду цю здійснити.
Клянусь, що, хоч люблю я Клавдіо і Принца,
Сховаю мовчки таємницю.
Я клянусь лишитись
Вірним вам тілом і душею.

Леонато Я на все готовий під тиском горя.

Чернець Зробіть же те, що раджу я.
Тяжка хвороба – тяжке і лікування.
Вона помре, щоб повернуть життя,
Хоч прийдеться відкласти нам вінчання.

Бенедікт Ви без час плакали, Беатріче.

Беатріче Так, і довго ще плакатиму.

Бенедікт Я б цього не бажав

Беатріче Вам і не треба цього бажати, я плачу за власним бажанням.

Бенедікт Я певний, що вашу кузину обвинувачено безпідставно.

Беатріче Яку велику послугу зробив би мені той, хто б довів її безневинність.

Бенедікт А є засіб зробити вам цю дружню послугу?

Беатріче Засобів багато, друзів мало.

Бенедікт Мужчина може це зробити?

Беатріче Це справа мужська, та тільки не ваша.

Бенедікт Я кохаю вас більше за життя! Чи це не дивно?

Беатріче Дуже дивно. Я про це і не чула. Я теж могла б сказати, що кохаю вас більше за життя. Проте ви мені не вірте, хоч я і не брешу. Я нічого не стверджую і не заперечую. Мені дуже боляче! Мені шкода кузини!

Бенедікт Клянусь своєю шпагою, ти мене кохаєш, Беатріче.

Беатріче Не кляніться шпагою – краще проковтніть її

Бенедікт Я клянусь шпагою, що ви кохаєте мене, і змушу проковтнути її кожного, хто насмілиться сказати, що я не кохаю вас.

Беатріче Дивіться, аби ці слова не застрягли у вас в глотці.

Бенедікт Ніколи в житті! Знову кажу: я кохаю тебе.

Беатріче Господи, пробач мені мій гріх

Бенедікт Який гріх, люба Беатріче?

Беатріче Ви вчасно перепинили мене. Я вже ладна була признати, що кохаю вас.

Бенедікт Ну скажи це від щирого серця.

Беатріче Серце моє настільки сповнено кохання до вас, що ні для чого іншого в ньому немає місця.

Бенедікт Накажи мені щось зробити.

Беатріче Вбийте Клавдіо!

Бенедікт Нізащо!

Беатріче Ви вбиваєте мене своєю відповіддю. Прощайте!

Бенедікт Стривайте, люба Беатріче…

Беатріче Хоч я ще тут, але мене вже немає. Ви мене не кохаєте. Прошу вас, пустіть мене!

Бенедікт Беатріче…

Беатріче Я йду.

Бенедікт Заклинаю, будьмо друзями.

Беатріче Дружити зі мною звичайно легше, ніж битись із моїм ворогом.

Бенедікт Невже Клавдіо вам ворог?

Беатріче Він найбільший в світі негідник. Хіба ж він не довів цього тим, що звів наклеп, знехтував і зганьбив мою родичку? О, якби ж то я була мужчиною! Як? Носити Геро на руках, аж доки не здобув її руки, а потім привселюдно обвинуватити її, звести поговір і ще з такою лютою злостивістю! О, Господи! Якби ж то я була мужчиною! Я з'їла б його серце на ярмарковій площі!

Бенедікт Беатріче, слухайте…

Беатріче Розмовляла з мужчиною з вікна своєї опочивальні!.. І вигадати ж таке!

Бенедікт Але Беатріче…

Беатріче Люба Геро!.. Її знеславили, скривдили, занапастили!

Бенедікт Беатріче…

Беатріче Принц і граф! Принц – свідок і граф – обвинувач. Що й казати, цукерковий граф! Огидний франт! Якби ж то я була мужчиною, щоб провчити його як слід! Або ж коли б у мене був приятель мужчина… Та мужність розтанула у витонченості, доблесть – у люб'язності, а всі мужчини перетворились на хвальків і брехунів. Тепер Геркулесом звуть того, хто краще від інших бреше і клянеться. Проте за власним бажанням важко перетворитись на мужчину, отож мені судилось померти з горя жінкою.

Бенедікт Стривай, люба Беатріче! Присягаюсь власною рукою, я кохаю тебе!

Беатріче Знайдіть інший шлях до мого кохання, крім любовних клятв.

Бенедікт Ви щиро вірите у безвинність Геро?

Беатріче Так само щиро, як у те, що в мене є душа.

Бенедікт Годі! Обіцяю вам, я викличу його на герц! Цілую вашу руку і покидаю вас. Прощайте! Заспокойте свою кузину. Клавдіо за все заплатить.

ДІЯ П'ЯТА

СЦЕНА 1

Антоніо Це значить вбити себе самого. Навіщо ятрити криваві рани?
Леонато Облиш пораду, прошу.
Голос з печалі звучить міцніше за всі поради.
Невже нема різниці між хлоп'ям
І справжньою людиною? Облиш!
Антоніо Не дай же лихові себе здолати.
Нехай його відчують винуватці.
Леонато Мені це до вподоби. З цим я згоден.
Я серцем знаю, що невинна Геро.
Хай Клавдіо пізнає це і принц,
Які мою дитину рідну вбили.
Антоніо Ось принц і Клавдіо сюди ідуть.
Дон Педро Добрий день вам.
Клавдіо Вітаю вас, синьйори.
Леонато Послухайте!
Дон Педро Ми поспішаємо.
Леонато Ви поспішаєте? Нехай щастить вам.
Ви поспішаєте? Гаразд, ідіть.
Дон Педро Не варто нам сваритись, Леонато.
Антоніо Якби і справді він почав сваритись,
Один із вас упав би.
Клавдіо Хто його образив?
Леонато І ти питаєш? Ти, негідник? Ти?
Навіщо ти тепер за меч схопився?
Я не боюсь тебе.
Клавдіо Нехай відсохне моя рука,
Перше ніж здійметься на тебе.
Меча я й не збирався витягати.
Леонато Ти, Клавдіо, мене зневажив гірко.
Мою дочку занапастив навік.
І я, забувши сивизну старечу і літ тягар,

Поважність мого сану,
Тебе на герц відважно викликаю.
Ти звів на Геро поговір ганебний,
І він згубив їй серце.
А тепер вона лежить у склепі прадідівським,
Де не ховали соромом убитих.
Твоя підлота вбила бідну Геро.

Клавдіо Моя підлота?

Леонато Так, твоя підлота.

Дон Педро Шановний пане, це не так.

Леонато Я можу довести вам,
Хоч сили в нас нерівні.

Клавдіо Я не збираюсь битись з вами! Годі!

Леонато Не хочеш ти? Ти вбив мою дитину.
Тепер мене, старого, вбий також.

Дон Педро Навмисно вас не будем дратувати.
Шкодую дуже, що померла Геро.
Проте готовий присягти:
Вона не дівчина була.
І все це правда.

Леонато Ах, мій принце!

Дон Педро Годі! Слухати набридло.

Леонато Ходімо, брате, там далі буде видко.

Антоніо І комусь, напевно, буде лихо.

Дон Педро Дивись, іде Бенедікт. Його шукали ревно.

Клавдіо Які новини, синьйоре?

Бенедікт Добрий день, принце.

Дон Педро Радий вас вітати.

Клавдіо Нас пройняв якийсь невимовний сум, і нам схотілося його розвіяти. Може, твоя дотепність стане нам у пригоді.

Бенедікт Вона в мене у піхвах. Накажете здобути?

Дон Педро Отже, свою дотепність ти тримаєш при боці?

Бенедікт Будь ласка, змініть тему розмови.

Клавдіо Невже твій меч зламався?

Дон Педро Мені здається, він і справді дуже роздратований.

Клавдіо Чи ба він не знає, як треба міняти позиції?

Бенедікт Клавдіо, я мушу сказати вам кілька слів.

Клавдіо Чи це, боронь Боже, не виклик часом?

Бенедікт Ви – мерзотник. Я не жартую і ладен ствердити це доказами, де вам завгодно, як вам завгодно і коли вам завгодно. Відповідайте на мої слова, інакше я вас ославлю, як боягуза. Чекаю вашої відповіді.

Клавдіо Залюбки, зустрінусь з вами і почастую вас, як слід.

Бенедікт Ну, хлопчику, прощавай. Ти мене зрозумів. Лишаю тебе разом із твоїми дотепами. Ваша вельможність, складаю вам щиру подяку за вашу ласку, але я змушений покинути вас. Ваш брат втік з Мессіни. Ви спільно з ним вбили чудесну невинну дівчину. А з цим хвальком ми ще зустрінемось. Бажаю йому тим часом щастя!

Дон Педро Він не жартував.

Клавдіо Ні. І все це через кохання до Беатриче.

Дон Педро Він викликав тебе на герц?

Клавдіо Авжеж.

Дон Педро Як дивно виглядає людина, коли вдягає камзоли й штанці, а розум забуває вдома. Що це? Двох людей з почту мого брата зв'язано, і один з них – Боракіо.

Боракіо Ясновельможний принце, вислухайте мене, і нехай граф Клавдіо мене вб’є власноручно. Ваш брат Дон Жуан підмовив мене звести наклеп на синьйору Геро. Вас було обдурено. Дівчина померла через мій брехливий наклеп. Я готовий сприйняти кару за свій злочин.

Дон Педро Пробив мечем тобі він душу.

Клавдіо Страшна отрута ці слова.

Дон Педро Невже тебе підмовив Дон Жуан, мій брат?

Так, і заплатив мені за це.

Дон Педро Він здатний тільки на підступність.

Зробивши злочин, боягуз утік.

Клавдіо Кохана Геро, твій прекрасний образ

Ізнов ожив в душі моїй тепер.

Леонато Де цей мерзотник? Гляну йому в очі,

Щоб міг остерігатись,
Коли зустріну десь таку ж потвору.
Хто з вас обох злочинець?

Боракіо Я у всьому винен.

Леонато Ти брешеш, так, і брешеш сам на себе.
Двійко тут є, а третій – він утік.
Панове, убили Геро ви.
Я дякую, панове, вам за це.

Клавдіо Не можу я пробачення просити.
Мовчати теж не можу.
Віддаюся до ваших рук.
Покаранню найгіршому мене піддайте.
Моя провина. Хоч я втім невинний.

Дон Педро Це облуда нам очі засліпила.
Я готовий спокутувати свою провину.

Леонато Що ж, звеліть ожити їй?
Та ні, не можна.
Ви мусите мессинців сповістити,
Що Геро безневинною померла.
Кохання підкаже вам слова.
А вранці всіх запрошую до себе.
Не зміг я вас назвати любим сином,
То будете племінником.
Є у брата дочка єдина –
Викопана Геро.
Єдина спадкоємниця по нас.
Ви з нею одружитися повинні
І тим свою спокутувать вину.

Клавдіо Зворушений, синьйоре мій, і плачу.
Слухняно виконую волю вашу.

Леонато На вас чекаю. Прощавайте.

Антоніо Синьйори, ми чекаємо на вас.

Дон Педро Ми прийдемо.

Клавдіо Я цілу ніч журливу
Моїй коханій Геро присвячу.

СЦЕНА 2

Бенедікт Любо Маргарито, прошу тебе, влаштуй мені зустріч з Беатріче.

Маргарита А ви ж обіцяли написати сонет на честь моєї краси?

Бенедікт І напишу в такому піднесеному урочистому стилі, Маргарито, що зміст уже нікому не добрати.

Маргарита Отже, доведеться драбини шукати.

Бенедікт Ой, твоя дотепність, як отой собака, одразу хапає жертву.

Маргарита А ваша дотепність, не мов притуплена шпага, тиче, а не ранить.

Бенедікт Справжня ж чоловіча дотепність – це не завдавати болю жінкам. Прошу, поклич сюди, Беатріче.

Маргарита Гаразд, я покличу до вас, Беатріче. Сподіваюсь, у неї ноги є.

Бенедікт Отож може прийти. Не можу добирати потрібних слів, щоб красно висловити своє кохання. Люба Беатріче, ти прийшла тому, що я тебе кликав?

Беатріче Так, синьйоре. І піду, коли ви мені дозволите піти.

Бенедікт Залишся, будь ласка, доки...

Беатріче «Доки» вже сказано. Отже, до побачення. До речі, доки я не пішла, хотілось би мені знати… Власне, через це я і прийшла. Як ваші справи з Клавдіо?

Бенедікт Досить неприємна була у нас розмова. Отже, я можу тебе поцілувати.

Беатріче Слово – вітер, неприємна розмова – протяг, а протяг для здоров'я небезпечний. Краще піти мені без поцілунку.

Бенедікт Тобі подобається калічити слова. Ну, гаразд, я розповім тобі про все, що відбулося. Незабаром ми зустрінемося з ним, або я ославлю його, як боягуза. А тепер скажи мені, будь ласка, який з моїх недоліків викликав твоє кохання?

Беатріче Усі разом. А яка з моїх добрих властивостей примусила вас страждати коханням до мене?

Бенедікт «Страждати»? Чудовий вираз. Я і справді страждаю коханням тому, що кохаю всупереч своєму бажанню.

Беатріче Отож, всупереч власному серцю. Шкода бідного серця. Проте, коли ви ворогуєте з ним через мене, я теж ворогуватиму з ним через вас. Я не можу любити ворогів моїх друзів.

Бенедікт Ми з вами надто розумні, щоб розмовляти мирно.

Беатріче З ваших слів цього не видно. Хіба розумна людина буде себе вихваляти?

Бенедікт За нашого часу, коли людина не спорудить собі пам'ятника за життя, пам'ять про неї зникне раніше, ніж поки не ридати вражена сумом удова.

Беатріче Скільки ж часу це триває?

Бенедікт Година піде на сум, чверть години – на сльози. Отже, розумна людина має сама завчасно сурмити про свою достойність. От саме це я і роблю. Проте, досить похвал на мою адресу. Хоч мушу визнати, я цілком гідний їх.

Урсула Синьйоро, на вас чекають в домі вашого дяді. З'ясувалось, що синьйору Геро було обвинувачено на підставі брехливих тверджень, і графа Клавдіо обдурено. Усе це підстроїв Дон Жуан, який утік. Поспішайте!

Беатріче Хочете піти зі мною довідатись про все?

Бенедікт Я хочу жити в твоєму серці, померти на твоїх грудях, бути похованим у твоїх очах, а понад усе, хочу піти з тобою до твого дяді.

СЦЕНА 4

Чернець Я ж вам казав, що Геро безневинна.
Леонато Обвинувачення звели на неї.
І принц, і Клавдіо не з серця свого.
Та й Маргарита не хотіла лиха,
Як з'ясувалося на допиті.
Антоніо Радію дуже, якщо так.
Бенедікт І я, бо Клавдіо я викликав на герц.
Леонато Дочка моя, і ви дівчата любі.
Ідіть до себе.
А коли покличу, ви маски одягніть.
Бо Клавдіо і принц сюди тепер з'явитися повинні.
Антоніо, ти все запам'ятав?
племінницю дочкою називань.
Антоніо Я зможу добре виконати ролю.
Бенедікт У мене є до вас прохання, отче.
Чернець Яке прохання?

Бенедікт Його негайно треба розв’язати.
Ви знаєте, шановний Леонато,
Що Беатріче ставиться до мене з прихильністю?
Леонато А це зробила Геро.
Бенедікт І я її кохаю.
Леонато Допомогли в цьому і принц, і я, і Клавдіо.
У чім бажання ваше?
Бенедікт Дуже загадкова двозначна ваша відповідь.
Я хочу, аби з'єдналося бажання ваше з бажанням нашим.
Щоб могли сьогодні ми святкувати
Шлюб святий жаданний.
От у цьому, пан отець, моє бажання.
Леонато Погоджуюсь з охотою.
Чернець Готовий здійснити бажання ваше.
Ось і гості.
Дон Педро Вітаю всіх, кого я бачу тут.
Леонато Вітаю вас. Чекали ми. Як справи?
Не змінили думки святкувати
Весілля з племінницею?
Клавдіо Хоч була б вона не наче ефіопка.
Леонато Поклич її. До речі, тут і патер.
Дон Педро Вітаю, Бенедікте! Що таке?
Твоє обличчя, наче день лютневий:
Похмуре, сумовите.
Клавдіо То, мабуть, роги не дають спокою.
Адже позолотити можна їх,
І кожна дівчина тебе кохати буде.
Так і Юпітер був колись биком,
Як він украв Європу.
Бенедікт Юпітер-бик співав приємно дуже.
Хто ж був биком в корови батька вашого,
Для мене це байдуже.
А нині ви – його теля.
Клавдіо За мною відповідь не пропаде. Чекай.

Клавдіо До кого ж я звернутись мушу?
Антоніо Ось до цієї.
Клавдіо А скажіть, не можна побачити її обличчя?
Леонато Ні, аж доки ви не присягнете
Узяти з нею шлюб.
Клавдіо Готовий я.
Я ваш дружина, якщо завгодно вам.
Що це? Друга Геро?
Геро Померла перша Геро від ганьби, а я невинна.

Присягти готова своїм життям.
Дон Педро Ні, це та ж сама Геро.
Леонато Вона померла від ганьби,
Тепер від істини воскресла.
Бенедікт Стримайте! Хто Беатриче із вас?
Беатріче За неї я відповідати буду.
В чому справа?
Бенедікт Ви кохаєте мене, скажіть.
Беатріче Не дуже.
Бенедікт Тоді ваш дядя, Клавдіо і принц –
Всі помилились.
Беатріче А ви кохаєте мене?
Бенедікт Не дуже.
Беатріче Тоді моя кузина і Урсула – всі помилились.
Бенедікт Казали, ви захворіли, кохання тому причиною.
Беатріче Казали, від кохання ви змарніли.
Бенедікт То значить, ви не любите мене?
Беатріче Із вдячності лише, та й то не дуже.
Леонато Готовий присягти, вона кохає!
Клавдіо Готовий присягнути, він кохає!
А ось і власноручний твір його, сонет він зложив.
І присвятив його коханій Беатриче.
Геро Ось до нього другий.
Це вона писала.
Кохання в нім живе до Бенедікта.
Бенедікт Дивно. Власноручні свідчення проти власного серця. Гаразд, я беру тебе. Але клянусь, роблю це жаліючи тебе.
Беатріче Я не заперечую. Але й погоджуюсь тільки, щоб врятувати ваше життя. Я чула, нібито ви захворіли на сухоти від кохання.
Бенедікт Ну, стривай! Я замкну тобі вуста.
Дон Педро Як почуває себе одружений Бенедікт?
Бенедікт Ось що я можу сказати, принце. Ціле товариство дотепників не примусить мене відмовитись від мого наміру. Ви гадаєте, мене турбують сатири та епіграми? Зовсім ні. Коли дотепників боятись, навіть вулицею не треба ходити. Інакше кажучи, коли вже я вирішив одружитись, мені байдуже, що про це казатимуть інші. Навіть те, що я сам раніше казав про одруження, мене не спинить. Людина – істота, мінлива. Ось все, що я можу сказати. Що ж до тебе, Клавдіо, я збирався тебе відлупцювати, але ми тепер з тобою до певної міри родичі. Отже, лишайся здоровий, люби мою кузину і будь щасливий! У вас, принце, вигляд похмурий. Треба, треба одружитись. Ну, чого варте вістря, що немає рога?